

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธรรมชาติที่เหมือนกันอย่างหนึ่งของทุกสังคมคือความเปลี่ยนแปลง ส่วนการเปลี่ยนแปลงในแต่ละสังคมจะดำเนินไปอย่างรวดเร็วมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ หลายด้านด้วยกัน เช่น อัตราการเพิ่มของประชากร นโยบายด้านการเมือง การปกครองและเศรษฐกิจ เป็นต้น สังคมไทยจัดเป็นสังคมหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างด้านเศรษฐกิจและสังคมดำเนินไปอย่างรวดเร็วและชัดเจน กล่าวคือสังคมไทยเริ่มมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น ทั้งนี้สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2500 และในปัจจุบันรัฐบาลไทยก็มีนโยบายอันชัดเจนที่จะพัฒนาประเทศไทยให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialized Countries) มีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ อย่างอนันตตามากอีกมากในอนาคต

ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชนในสังคมไม่ว่าใดก็ตาม และหากความเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วจนคนในสังคมขาดความรู้ความเข้าใจและไม่สามารถติดตามความเปลี่ยนแปลงนั้นได้ทันทั่วทุกที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมตามมา สำหรับสังคมไทยนั้น ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนคือวิถีชีวิตของชนในสังคมที่ค่อยปรับเปลี่ยนจากความเป็นอยู่ในสังคมเกษตรกรรมมาเป็นความเป็นอยู่ในสังคมแบบอุตสาหกรรม ซึ่งมีวิถีชีวิตยุ่งยากซับซ้อนและมีปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น จึงเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งที่คนในสังคมจะต้องมีความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงและในปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ วิธีการที่จะเข้าถึงความรู้ความเข้าใจปัญหาต่าง ๆ อย่างหนึ่งนั้นได้แก่ การจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาสังคมด้านต่าง ๆ จึงถือได้ว่าการศึกษาเป็นขบวนการทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่ผู้หมั่นทำที่รับผิดชอบทางการศึกษาจัดขึ้นเพื่ออบรมสั่งสอน จัดประสบการณ์ของชีวิตหรือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมตามความมุ่งหวังของสังคม

ให้แก่ผู้เรียน การศึกษาจึงเป็นรากฐานสำคัญของการเสริมความสามารถ ความเจริญของบุคคล ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจและปัญญา ทั้งยังเป็นรากฐานในการช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศใน ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2522) การจัดการศึกษาที่พึง ประสงค์จึงควร เป็นการศึกษาที่เสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะและเจตคติให้ผู้เรียนใฝ่รู้จัก ตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนมีส่วนร่วมอยู่ แลวนำความรู้ความเข้าใจนั้น มาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาและเสริมสร้างชีวิตของตน ตลอดจนสังคมให้ดีขึ้นด้วยวิธีการที่ ผสมผสานกลมกลืนกับธรรมชาติและด้วยการคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาพการณานเมือง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ประชากร พื้นฐานทางจิตใจ และแนวความคิด ค่านิยมของคนในชาติตลอดไปถึงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งของไทยและของต่างประเทศโดยยึดแนวคิดนี้ เป็นหลัก จะเห็นได้จากการจัดการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ. 1920 นักการศึกษาของสหรัฐอเมริกา ได้เห็นพ้องตรงกันว่า นักศึกษาควร ใฝ่รู้และศึกษาปัญหาหรือ เรื่องราวเกี่ยวกับปรัชญาและวิทยาศาสตร์ ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์รวมทั้งได้เห็นความเป็นมาของ มนุษยชาติ จึงได้กำหนดให้เรียนวิชาพื้นฐานทั่วไปที่รวมถึงการศึกษาอารยธรรมตะวันตก โดยเฉพาะ คือ จริยศาสตร์ ศาสนา สังคมศาสตร์ ธรรมชาติวิทยา ประวัติศาสตร์และวรรณคดี โดยมหาวิทยาลัยแอม เฮอร์สต์ได้สร้างวิชาชื่อ "สถาบันเศรษฐกิจและสังคม" (Social and Economic Institution) ซึ่งเป็นการบูรณาการวิชาสังคมศาสตร์ขึ้นมา และในระยะ เดียวกันมหาวิทยาลัยโคลัมเบียก็ได้เปิดสอนวิชา "อารยธรรมร่วมสมัย" (Contemporary Civilization) โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะอภิปรายสาเหตุของการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมามหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดได้จัดวิชาพื้นฐานทั่วไป เพื่ออนุรักษ์แนว ความคิดของเสรีชนในสังคมประชาธิปไตยและแก่นคุณภาพของชีวิตมนุษย์ในสมัยหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 โดยมีมุ่งให้การศึกษาและฝึกฝนให้ผู้เรียนเป็นคนที่สมบูรณ์ มีประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม แนวความคิดนี้ได้แพร่หลายไปทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาภายในเวลาไม่นานนัก สำหรับใน ประเทศไทยนั้น สถาบันแรกที่จัดการศึกษาตามแนวความคิดนี้ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2500 ที่คณะครุศาสตร์ โดยได้จัดรายวิชาต่าง ๆ ไว้ในหมวดวิชาการ ศึกษาทั่วไปและระงับวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้มีสติปัญญาเพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อม สังคม และ การครองชีพประจำวันให้ดีขึ้น ต่อมาแนวคิดนี้ได้ขยายไปอย่างกว้างขวาง จนกระทั่งทบวง

มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นหน่วยงานที่ควบคุมการศึกษาในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่ของประเทศไทยออกประกาศเรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี พ.ศ. 2525 ไว้ในข้อ 6 กำหนดโครงสร้างหลักสูตรใหม่ประกอบด้วยหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป ซึ่งหมายถึงวิชาศึกษาทั่วไปที่ครอบคลุมรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา และวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต และจากรายงานผลการศึกษาของโครงการพัฒนาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2525) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป สรุปได้ดังนี้

ก. วัตถุประสงค์ รายวิชาต่าง ๆ ในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปจัดให้เรียนเพื่อเป็นพื้นฐานของชีวิต เป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์โดยมุ่งส่งเสริมให้ผูเรียนมีโลกทัศน์กว้างไกล ทั้งทางด้านความรู้ ความคิดและจิตใจ เพียบพร้อมด้วยจริยธรรมและคุณธรรมสมกับที่เป็นบัณฑิต มีความเข้าใจเกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการรวมกิจกรรมของสังคมได้อย่างราบรื่น มีความสามารถในการวินิจฉัย แก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ อันเป็นการเพิ่มคุณค่าของชีวิตเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ข. สมรรถภาพที่คาดหวัง

1. สมรรถภาพด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม การปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ เหตุการณ์โลกปัจจุบัน แหล่งและวิธีการหาความรู้ หลักเหตุผล

2. สมรรถภาพด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะทางด้านเทคนิค การติดต่อสื่อสาร วิธีการหาเหตุผล วิธีการแสวงหาความรู้ วิธีการพัฒนาตน การพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ การวางตัวให้เหมาะสม

3. สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติ ได้แก่ ความมีเหตุผล ความอยากรู้อยากเห็น ความมีใจกว้างยอมรับความจริง ความซื่อสัตย์ ความมีใจเป็นกลาง ความยุติธรรม ความมีอุดมคติ การประพฤติดี มีศีลธรรม ความสามารถควบคุมอารมณ์ ความเมตตา กรุณา ความกระตือรือร้น

ค. รายวิชาที่ควรจัดไว้ในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป ควรเป็นวิชาที่ช่วยพัฒนาสมรรถภาพทั้งสามด้านที่กล่าวมาแล้ว เช่น วิชาภาษา จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม การปกครอง

การเมือง กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กับสังคม วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ปรัชญา
ตรรกศาสตร์ คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน การใช้ห้องสมุด วิชาการศึกษาค้นคว้า หลานามัย
และอนามัยชุมชน เป็นต้น

ง. ขอแนะนำในการจัดรายวิชาและประ สบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชา
ต่าง ๆ ในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป ควรจะให้ความสำคัญสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน หรือเหตุการณ์
ของโลกปัจจุบัน โดยเน้นการอภิปราย การศึกษาค้นคว้า นอกเหนือจากการบรรยายเนื้อหา
สาระ

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่ได้รับการยกย่องอย่างสูงจาก
วงการการศึกษาของไทยในยุคปัจจุบันได้เคยแสดงปาฐกถาเรื่อง "ความมุ่งหมายของวิชาพื้นฐาน
ทั่วไป" ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร วันที่ 14 กันยายน 2531 ว่า

วิชาพื้นฐานทั่วไปนี้เป็นวิชาที่จะสร้างบัณฑิตและสร้างคนที่มีความพร้อมในการที่จะ
ศึกษาเล่าเรียนและพัฒนาตนเองให้เป็นผู้บัณฑิต (คือนักเรียน หรือนักศึกษา)
วิชาพื้นฐานการศึกษานั้นจึงเรียกได้ว่าเป็นวิชาที่เป็นเนื้อตัวแท้ ๆ ของการศึกษา
กว่าวิชาพื้นฐานบางทีทำให้เกิดความเข้าใจผิด โดยเข้าใจไปว่าเป็นวิชา
เบื่องานหรือเป็นส่วนเริ่มแรกของวิชาอื่น ๆ ที่สูงขึ้นไป แท้จริงมันก็คือวิชาที่
เป็นเนื้อตัวแท้ ๆ ของการศึกษานั้นเอง . . . เมื่อมองความมุ่งหมายของวิชา
พื้นฐานทั่วไปโดยสัมพันธ์กับกระบวนการพัฒนามนุษย์ตลอดจนจุดหมายสูงสุดของ
มนุษย์ตามธรรมชาติแล้วเราก็มีความมุ่งหมายเป็นสอง ระดับคือ 1. ความ
มุ่งหมายช่วงสั้นได้แก่ความพร้อมและหาที่ทดองต่อการที่จะเล่าเรียนศึกษาวิชา
การอื่น ๆ รวมทั้งวิชาชีพและวิชาเฉพาะทั้งหลาย ตลอดจนต่อประสบการณ์
และสถานการณ์ทุกอย่างในการดำเนินชีวิต หุ่ดอย่างง่าย ๆ ความมุ่งหมายช่วงสั้น
นี้ก็คือเพื่อสร้างความเป็นนักศึกษาและนักเรียนแท้ 2. ความมุ่งหมายช่วงยาว
ได้แก่การเข้าถึงความบรรจบประสานเป็นอันเดียวกันของความรู ความดีงามและ
ความสุขหรือปัญญา จริยธรรมและภาวะไรทุกข์ หุ่ดสั้น ๆ ว่าเพื่อสร้างความเป็น
บัณฑิต . . . สรุปรว่าความมุ่งหมายของวิชาพื้นฐานทั่วไปนี้เมื่อว่าในระยะยาว
จุดหมายสูงสุดคือการสร้างบัณฑิตคือมนุษย์ที่มีการบรรจบประสานกันขององค์ทั้ง
สามแห่งการมีชีวิตที่ดีงาม คือมีปัญญาที่ความจริง มีการดำเนินชีวิตและปฏิบัติต่อ
สิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องที่เรียกว่าความดีงามหรือคุณธรรมและจริยธรรมและการ
แก้ปัญหาได้สำเร็จ เขาถึงภาวะไรทุกข์หรือมีความสุขนั่นเอง สามอย่างนี้เป็น
จุดหมายสูงสุด แต่ในระหว่างนั้นก็มิจุดหมายในท่ามกลางคือการ เป็นนักศึกษาที่ดี
เป็นนักเรียนแท้ . . . การที่จะสอนวิชาพื้นฐานทั่วไปให้ใดผลอย่างนี้คงจะไม่ค่อย

ง่ายนักเพราะเป็นเนื้อแท้ ๆ ของการศึกษา ในที่นี้จะขอสรุปโดยหันเข้ามาหาผู้สอน ขอสรุปง่าย ๆ ว่าการสอนวิชาพื้นฐานให้ไดผลตามวัตถุประสงค์ ไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ง่าย อาจพูดเชิงเปรียบเทียบว่าจะสอนวิชาเฉพาะหรือวิชาชีพให้ใครสักคน จะสอนวิชาพื้นฐานต้องไขนิกปราชญ์ . . . เพราะเป็นการสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สร้างความเป็นนักศึกษาที่ดีและสร้างความเป็นบัณฑิตที่แท้ (พระเทพเวที, 2531)

ธรรมชาติของพระเทพเวทีดังกล่าวข้างต้นนั้น สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวิชาพื้นฐานทั่วไปในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย สิ่งต่าง ๆ ก็กำหนดไวคล้ายกัน เช่น เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้กว้างในหลายสาขาวิชา สามารถประมวลความรู้เหล่านั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมได้ เป็นต้น ดังนั้นจึงได้มีการวางรายวิชาที่มุ่งให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทยในบางด้านอยู่ในหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น วิชาอารยธรรมไทย วิชาโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทย วิชาพุทธศาสนาในชีวิตของคนไทย เป็นต้น แต่เนื่องจากรายวิชาเหล่านี้มีเนื้อหาที่เน้นหนักไปในด้านหนึ่งด้านใดโดยเฉพาะและไม่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของชีวิตในสังคมซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิชาพื้นฐานทั่วไปในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย ส่วนมากจะกลายเป็นการศึกษาประวัติความเป็นมาของเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีตเท่านั้น

นอกจากเนื้อหาสาระและประมวลประสบการณ์แล้ว กระบวนการจัดการเรียนการสอนยังเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์และสามารถนำประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างแท้จริง แต่หาที่ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถาม ผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทยพบว่า ผู้สอนมักใช้วิธีสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียวและบางสถาบันก็ใช้วิธีสอนผ่านโทรทัศน์วงจรปิด ทั้งนี้สาเหตุมาจากจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาพื้นฐานในแต่ละภาคการศึกษามีจำนวนมากเพราะตามหลักการแล้ว นักศึกษาทุกคนจากทุกคณะวิชาในแต่ละสถาบันจะต้องลงทะเบียนเรียนวิชาพื้นฐานให้เสร็จสิ้นภายในเวลา 2 ปีแรกของการเข้าศึกษาในสถาบันนั้น ๆ นอกจากนี้ยังมีสาเหตุสำคัญอื่น ๆ ที่ทำให้กระบวนการเรียนการสอนเป็นดังที่กล่าวข้างต้นได้แก่ (1) จำนวนอาจารย์ผู้สอนและจำนวนผู้เรียนไม่สัมพันธ์กัน จำนวนผู้เรียนนั้นจะมีมากแต่จำนวนอาจารย์ผู้สอนจะมีน้อยเนื่องจาก

อาจารย์ส่วนใหญ่จะเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาเฉพาะสาขา (2) โครงสร้างหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไปกำหนดจำนวนหน่วยกิตแต่ละรายวิชาไว้น้อย เป็นเหตุให้มีจำนวนชั่วโมงสอนน้อยตามไปด้วย จึงไม่สามารถทำการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรได้ (3) อุปสรรคด้านสถานที่เรียนและสื่อการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไปมีผู้เรียนจำนวนมาก จึงต้องใช้สถานที่เรียนและสื่อการเรียนการสอนที่พิเศษออกไป และประการสุดท้ายคือ (4) อาจารย์ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไปขาดความรู้ความชำนาญด้านการจัดการเรียนการสอน เพราะส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาเน้นหนักมาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะสาขาหรือมีความแม่นยำในด้านเนื้อหาวิชาเท่านั้น

จากปัญหาในคานาจำนวนรายวิชาที่ยังมีน้อยและไม่มียุทธศาสตร์รายวิชาใดกล่าวถึงพื้นฐานสังคมไทย ทำให้ผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตนกับสิ่งแวดล้อม ขาดความรู้ความเข้าใจในความเป็นมาและลักษณะของสังคมที่ตนอาศัยอยู่โดยตรง ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาสังคมไทยรวมสมัย พร้อมกับกำหนดรูปแบบการสอนซึ่งสอดคล้องกับลักษณะและเนื้อหาวิชาขึ้นมา เพื่อทดลองใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาวิชาพื้นฐานทั่วไป

เมื่อพิจารณารูปแบบการจัดหลักสูตรแล้ว หลักสูตรสามารถจัดได้ในหลายรูปแบบ เช่น หลักสูตรที่เน้นเนื้อหาสาระวิชาการ ได้แก่ หลักสูตรเนื้อหาวิชาและหลักสูตรรวมวิชา ซึ่งมีข้อดีในแง่ที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาสาระความรู้ได้มากและเป็นระเบียบ ช่วยประหยัดเวลาในการสอนและง่ายต่อการวางแผนการจัดการเรียนการสอน แต่หลักสูตรรูปแบบนี้ก็มีข้อจำกัดที่สำคัญคือ ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นไปอย่างเฉื่อยชา ผู้เรียนขาดความสนใจและขาดความกระตือรือร้น ทั้งยังส่งผลให้ผู้เรียนขาดการใช้ความคิด ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง จากข้อจำกัดของรูปแบบหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาสาระวิชาการ จึงเกิดหลักสูตรแบบใหม่ ๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นหลักขึ้นมาหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม หลักสูตรกิจกรรมหรือประสบการณ์ หลักสูตรแกนวิชา เป็นต้น หลักสูตรเหล่านี้มีข้อดีในแง่ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิด สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทำให้เกิดความสนใจและความต้องการที่จะเรียนรู้ แต่หลักสูตรรูปแบบนี้ก็มีข้อจำกัดอยู่ที่ว่าหากกระบวนการจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพพอ อาจจะไม่ช่วยให้การ

จัดการเรียน สามารถบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรได้ และยังคงใช้เวลามาก และยากแก่การจัด เพราะต้องอาศัยกิจกรรมและประสบการณ์หลายรูปแบบควบคู่กัน

เนื่องจากวิชาสังคมไทยรวมสมัย เป็นวิชาที่มุ่งเน้นสังคมและชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นหลัก รูปแบบหลักสูตรที่เน้นกระบวนการทางสังคม (social process) จึงเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับหลักสูตรวิชานี้มากกว่ารูปแบบอื่น ทั้งนี้ เพราะรูปแบบหลักสูตรนี้เน้นสังคมและชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นหลัก มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของสังคม เรียนรู้หน้าที่ทางสังคม ปัญหาสังคมและวิถีแก้ไขปัญหานั้น ๆ อันเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดความเข้าใจและนำวิชาความรู้ไปใช้ได้อย่างจริงจังในชีวิตประจำวัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนาหลักสูตรวิชาสังคมไทยรวมสมัยในระดับอุดมศึกษา โดยใช้รูปแบบหลักสูตรแบบเน้นกระบวนการทางสังคม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอหลักสูตรแบบเน้นกระบวนการทางสังคมสำหรับวิชาสังคมไทยรวมสมัยในระดับอุดมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งเสนอหลักสูตรสังคมไทยรวมสมัยในกลุ่มวิชาพื้นฐานทั่วไปของการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลจากการนำเสนอหลักสูตรวิชาสังคมไทยรวมสมัยครั้งนี้จะได้อาจารย์ใหม่ในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปในระดับอุดมศึกษาที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

2. ได้ออกสารหลักสูตรและสื่อประกอบการเรียนการสอนที่สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาสังคมไทยรวมสมัยในระดับอุดมศึกษา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. หลักสูตรวิชาสังคมไทยร่วมสมัย หมายถึง หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามหลักวิชาการเพื่อใช้ในหมวดวิชาการศึกษาพื้นฐานทั่วไปในระดับอุดมศึกษา โดยมีองค์ประกอบ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ ประสบการณ์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล หลักสูตรนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและมีจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนต่อสังคม ตลอดจนเกิดทักษะในการใช้กระบวนการทางสังคมด้านต่าง ๆ และมีเจตคติในทางที่จะพัฒนาตนและสังคมไปในทางที่ถูกต้อง โดยยึดเอาสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนเป็นพื้นฐานของการจัดเนื้อหาสาระ และประสบการณ์การเรียนรู้ และประยุกต์ใช้หลักการของกระบวนการทางสังคมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ การจัดให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม ได้เรียนรู้ปัญหาสังคมและการแก้ปัญหาสังคม รวมทั้งได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลกระบวนการทางสังคม โดยใช้รูปแบบการสอนแบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ดังกล่าว

2. กระบวนการทางสังคม หมายถึง ลักษณะหรือแบบแผนของการกระทำซึ่งประพฤตีสืบต่อกันมา การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคล อันประกอบด้วยการแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กระบวนการถ่ายทอด การเรียนรู้ การต่อสู้ การแข่งขัน การขัดแย้ง การออกฉันทินยอม การประนีประนอม การผสมผสานกลมกลืน การบังคับ การติดต่อสื่อสาร เป็นต้น

3. รูปแบบการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามแนวกระบวนการทางสังคม หมายถึง รูปแบบการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร ที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้คัดเลือกมา 6 รูปแบบ ได้แก่ (1) รูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบสวนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตย (Group Investigation : Democratic Process as a Source) (2) รูปแบบการสอนแบบการซักถามเพื่อยืนยันความคิดเห็น : การกระจางปัญหาสังคม (Jurisprudential Inquiry : Clarifying Public Issues) (3) รูปแบบการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติเพื่อศึกษาพฤติกรรมและค่านิยมสังคม (Role-Playing : Studying Social Behavior and Values) (4) รูปแบบการสอนแบบการใช้ความคิดเชิงอุปนัย : การเก็บรวบรวม การจัดกลุ่ม และการจัดกระทำข้อมูล (Inductive Thinking : Collecting, Organizing and Manipulating Data)

- (5) รูปแบบการสอนแบบการฝึกกระบวนการสืบสวนสอบสวน : จากข้อเท็จจริงไปสู่ทฤษฎี
 (Inquiry Training : From Facts to Theories) (6) รูปแบบการสอน
 แบบการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Synectics : Enhancing Creative Thought)

สมมติฐานการวิจัย

หลังการทดลองใช้หลักสูตรสังคมไทยร่วมสมัยในระดับอุดมศึกษาตามแนวกระบวนการทางสังคม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่มีต่อสังคมไทยร่วมสมัยของนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มทดลองสูงยิ่งกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ